

ΣΥΝΤΗΡΗΤΕΣ ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Χρήστος Καρούδης

Συντηρητής αρχαιοτήτων και έργων τέχνης, Αγιογράφος

Προσφέροντας εδώ και 21 χρόνια στον πολιτισμό, φύλακες του παρελθόντος και συνεχιστές του μέλλοντος, για εμάς και τους απογόνους μας, οι Συντηρητές χωρίς Σύνορα –ένας διεθνής, μη κερδοσκοπικός οργανισμός, που έχει την έδρα του στην Ανίγνιον της Γαλλίας!– πασχίζουν, κάτω από αντίξοες μερικές φορές κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές συνθήκες, να διαφυλάξουν την πολιτισμική κληρονομιά όλων των χωρών που ζητούν τη βοήθειά τους, ανεξάρτητα από την εσωτερική τους κατάσταση.

Το ελληνικό τμήμα των Συντηρητών χωρίς Σύνορα², εδώ και τέσσερα χρόνια έχει ως πρωταρχικό σκοπό την προστασία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς. Άμεσοι στόχοι του είναι η προστασία, η συντήρηση και η αποκατάσταση των μνημείων του πολιτισμού μας, η αξιοποίηση, η προβολή και η ανάδειξή τους, καθώς και η ευαισθητοποίηση του κοινού για την κληροδότηση αυτών στις επόμενες γενιές.

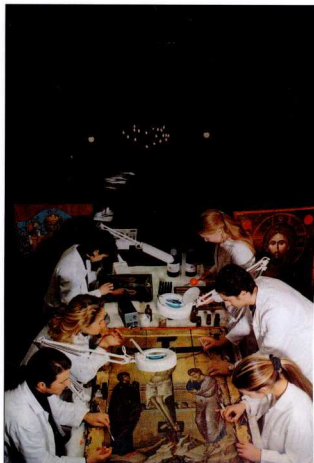
Ο αρχιμανδρίτης Παύλος Πολίτης, πτυχιούχος αρχαιολογίας και συντήρησης έργων τέχνης, ανέλαβε να συγκροτήσει μια ομάδα από νέους επιστήμονες, έχοντας στόχο τη διαφύλαξη του ελληνικού πνεύματος και πολιτισμού. Η Σκήτη του Αγίου Ανδρέα, το επονομαζόμενο «Σεράι», μια ανάσα από το Πρωτάτο στις Καρυές του Αγίου Όρους, ήταν η αρχική βάση συγκρότησης ενός κεντρικού εργαστηρίου συντήρησης και μελέτης των ιερών κειμηλίων του Αγίου Όρους, πάντοτε κάτω από τις επιταγές της σύγχρονης συντήρησης έργων τέχνης³ ενός εργαστηρίου που θα έπρεπε να είχε την ανάλογη προηγμένη τεχνολογία για την εφαρμογή των επεμβάσεων και τη χρήση των κατάλληλων υλικών συντήρησης. Έτσι, μέσα σε ένα μοναστήρι κάτω από το καθολικό του Αγίου Ανδρέα, με επίκεφαλής τον πατέρα Παύλο, το όνειρο έγινε πραγματικότητα. Συντηρητές αρχαιοτήτων και έργων τέχνης, αγιογράφοι, ζωγράφοι, χημικοί, αρχαιολόγοι, φωτογράφοι, ιστορικοί, αρχιτέκτονες, μεταφραστές, νέα παιδιά από όλο τον κόσμο που θέλουν να προσφέρουν, άτομα που μερικές φορές έχουν θυσιάσει την προσωπική τους ζωή, ενώνουν τις προσπάθειές τους με ταπεινότητα και σεβασμό, χωρίς να αποβλέπουν σε προσωπικό κέρδος.

Ωστόσο ο πατήρ Παύλος δεν έμεινε εκεί, γιατί η ιστορία της Ελλάδας δεν βρίσκεται μόνο στο Άγιο Όρος. Σύγχρονα εργαστήρια συντήρησης στη Θεσσαλονίκη και στην Αλεξανδρούπολη δημιουργήθηκαν για τις ανάγκες των τοπικών μητροπόλεων. Αλλά το σημαντικότερο επίτευγμα του ελληνικού τμήματος των Συντηρητών χωρίς Σύνορα είναι η δημιουργία εργαστηρίου στην καρδιά της ορθοδοξίας και του ελληνισμού, στο σημείο που, ακόμη και ύστερα από

κακουχίες και έντονες πολιτικές και θρησκευτικές διαφορές, στο κέντρο του ισλαμικού κόσμου, υπάρχει ελληνική φλόγα, στο Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως.

Ύστερα από πρόσκληση και πρωτοβουλία του νυν Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου για τη διάσωση των κινητών και ακίνητων κειμηλίων της Πόλης, ο πατήρ Παύλος και οι συνεργάτες του έβαλαν ένα στοίχημα, ένα στοίχημα που οι εναπομεινάντες Έλληνες είχαν χάσει

Το εργαστήριο στην Ι.Μ. Αγίας Τριάδος Χάλκης. Βυζαντινά έργα τέχνης, αντικείμενα φυλαγμένα χρόνια στο οκταοκύκλιο της Σχολής, κάτω από τα μικροσκόπια των Συντηρητών χωρίς Σύνορα.

τις ελπίδες τους ότι θα πραγματοποιούνταν κάποτε. Ποτέ δεν περιμέναμε τα τέμπλα των εκκλησιών τους και οι εκόνες των προγόνων τους να αποκτήσουν και πάλι την αρχική τους λάμψη φέρνοντας στη μνήμη τους τη λαμπρότητα της πάλαι ποτέ Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Η αρχή έγινε από τα κειμήλια του Πατριαρχικού Οίκου. Μέσα σε μικρό χρονικό διάστημα, 120 εικόνες συντηρήθηκαν και τοποθετήθηκαν πάλι στο σκευοφυλάκιο του Πατριαρχείου. Η συνέχεια αυτής της προσπάθειας ήταν η οργάνωση ενός προσωρινού εργαστηρίου συντήρησης στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης, εκεί όπου φοίτησαν μεγάλες μορφές της Εκκλησίας, πατριάρχες, αρχιεπίσκοποι, επίσκοποι, ιερείς και μοναχοί. Το αποτέλεσμα ήταν –με τη συνεργασία ελλήνων, παλιν και γάλλων συντηρητών– να αποπερατωθεί η συντήρηση του ξυλόγλυπτου τέμπλου (16ος αι.) του κεντρικού ναού της Σχολής, αλλά και δύο μικρότερες διαστάσεων τέμπλων των παρεκκλήσιων της Σχολής, όλων των εικόνων του τέμπλου και της εκδήλωσης, και όσων φυλάσσονταν στο σκευοφυλάκιο. Τέλος, εκτός από τις εικόνες, κάτω από τα στερεομικροσκόπια των σινητηρητών βρέθηκαν και υφάσματα και ιερά σκεύη της Σχολής. Ωστόσο, η προσπάθεια των συντηρητών στην Πόλη δεν περιορίστηκε σ' αυτά. Καθημερινά στο εργαστήριο έρχονται εικόνες από τις άλλες εκκλησίες που έχουν απομείνει στην Πόλη. Σε μερικά χρόνια όλα τα κειμήλια του Πατριαρχικού Θρόνου και όλων των εκκλησιών θα έχουν διασωθεί, διασφαλίζοντας έτσι τη συνέχεια της ελληνικής Ιστορίας και Ορθόδοξιας.

Τα μέλη της ομάδας των Συντηρητών χωρίς Σύνορα, εκτός από τα παραπάνω, έχουν να επιδείξουν ήδη, μέσα στο μικρό διάστημα ίδρυσης της οργάνωσης, και άλλα σημαντικά έργα:

Εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης:

- Άγιον Όρος: Τοιχογραφίες και φορητές εικόνες στην Ιερά Κοινότητα, και στις Μονές Ιβήρων, Διονυσίου, Κουτλουμουσίου, Φιλοθέου, Σταυρονικήτα.
- Συντήρηση της συλλογής φορητών εικόνων του Εκκλησιαστικού Μουσείου της Αλεξανδρουπόλεως Θράκης και συντήρηση κειμηλίων σε ναούς της ίδιας Μητροπόλεως.

Καταγραφή κειμηλίων, σύνταξη καταλόγων και βάση δεδομένων:

Στο Άγιον Όρος, στην Κωνσταντινούπολη και στην Ιερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης.

Συμμετοχή σε διακρατικές δράσεις

ΑΝΤΙΘΥΛΟΝ: Σύστημα ηλεκτρονικής επεξεργασίας και τεκμηρίωσης ιερών εικόνων και τοιχογραφιών. Υπουργείο Ανάπτυξης (1996-2000).
ARTIS: Πρόγραμμα παραγωγής cd-rom «Τεχνικές κατασκευής και αποκατάστασης έργων τέχνης», INFO (1997-2000).
ECORESTAU: Πιλοτικό πρόγραμμα εργασίας για τη δημιουργία κέντρου συντήρησης εικόνων στη Θεσσαλονίκη, Leonardo (2000-2001).

Συνεργασία με πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα και άλλους φορείς του εσωτερικού και της αλλοδαπίας: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Εθνική

Πινακοθήκη, Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας, Ecole d'Art d'Avignon (Γαλλία), Scuola per l'Arte e il Restauro (Ιταλία), University of Lincoln (Αγγλία), Sacanci Universitasi (Τουρκία), EPSAR (Professional School of Art & Restoration) (Ισπανία).

Ανταλλαγή φοιτητών από ευρωπαϊκές σχολές συντήρησης – Παροχή υποτροφιών

Διοργάνωση εκθέσεων: Σε Θεσσαλονίκη, Αλεξανδρούπολη, Βρυξέλλες, Παρίσι, Κωνσταντινούπολη, Σόφια.

Δημιουργία ντοκιμαντέρ: Θέμα η δράση της ομάδας (EPT, Nature Productions – Γαλλία, ARD – Γερμανία).

Ο οργανισμός Συντηρητές χωρίς Σύνορα αποτελεί μια ένωση προγραμμάτων και δεσμεύσεων που έχει ως προτεραιότητα τη μόρφωση. Οι δράσεις του οργανισμού βασίζονται σε δυο άξονες: αυτές που γίνονται στο κέντρο του οργανισμού στη Γαλλία –προκειμένου να βοηθηθούν οι ξένοι επιστήμονες ή φοιτητές που αναζητούν στη Γαλλία ένα κέντρο εμπλουτισμού των γνώσεων τους πάνω στην επιστημονική μελέτη της συντήρησης–, και αυτές που γίνονται στο εξωτερικό, διαμέσου του κέντρου στη Γαλλία, και αφορούν στους συντηρητές της χώρας υποδοχής.

Η ελληνική ομάδα προσφέρει εθελοντική εργασία, αλλά τα έξοδα μιας τέτοιας προσπάθειας είναι υπέρτοκα, γι' αυτό, ύστερα από σκέψη και με τη συνεργασία της εταιρείας επικοινωνίας RWA, δημιουργήθηκε ένα σύλλογος με μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα για άτομα που θέλουν να προσφέρουν οικονομική υποστήριξη με το να υιοθετήσουν ένα έργο τέχνης, συνδράμοντας με αυτόν τον τρόπο στο κόστος συντήρησης και ανάδειξης του αντικείμενου.

Το όνειρο και ο στόχος των Συντηρητών χωρίς Σύνορα είναι η συνέχεια κυρίως του ελληνικού πολιτισμού, ένα έργο με πολλά εμπόδια και δυσκολίες.

Σημειώσεις

* Το άρθρο αφιερώνεται στη μνήμη του πατέρα Ανδρέα, μοναχού. Ευχαριστίες οφείλονται στη Νίκη Καλοπούδη, την Άννιτα Μουτσούτσου και την Ευαγγελία Μπαζοπού.

1. Restaurateurs sans Frontières (The International Organization).
2. E-mail: <RSFGreece@hotmail.com>.

The Greek Branch of the International Organization "Restaurateurs Sans Frontières"

Chr. Karydis

The Greek branch of the international organization "Restaurateurs Sans Frontières" is a non-profitable association, having among its immediate goals:

- a. To restore and preserve cultural monuments;
- b. To develop and promote not only the monuments but their spiritual content as well;
- c. To evoke and stimulate public awareness of legacy and its spreading to future generations.

The main objectives are: the interest in and awareness of the important role the cultural heritage plays in every society to be increased; and the need for personal involvement in the cause of protecting and preserving this heritage to be fully understood.
More information: <RSFGreece@hotmail.com>.

Chr. K.